

Matkailututkimus 8: 2, 23-39 (2012)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Moniulotteinen hiljaisuus: Semioottinen tutkimus Visit Finland -maaportaalista

*Mervi Silvennoinen & Soile Veijola
Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus-
ja koulutusinstituutti*

Multidimensional silence: A semiotic study of the Visit Finland travel website

Silence can be heard but it can also be seen and experienced by all senses. The article at hand examines the multidimensionality of silence by means of a semiotic analysis of its visual and textual presentations on the Visit Finland travel website in January 2011. The acoustic, physical, temporal and social dimensions as well as the dimension of place function in the data as semiotic signs of silence. The emphasis on nature was the most important aspect of silence in all explored dimensions. Even the cities of Finland are marked by natural environment on the website rather than by elements of noise or restlessness. In the data, silence is sometimes presented as something which is common and shared with other people but most often it is described as an individual experience. The results of the study suggest that even if silence is traditionally connected with 'being' rather than 'doing', it can also be achieved by immersing oneself in pleasant and relaxing activities. The interplay of different dimensions of silence, on the one hand, and the interaction between environment and the individual agent, on the other, are key elements in constructing visual and textual representations of silence in tourism marketing.

Keywords: tourism, silence, semiotics, virtuality

Hiljaisuus ei ainoastaan kuulu vaan myös näkyä ja on koettavissa kaikin mahdollisin aistein. Tarkastelemme artikkelissamme moniulotteista hiljaisuutta kuuntelemalla ja katselemalla visuaalisia ja tekstimuotoisia esityksiä *Visit Finland* -matkailusivustolla. Sivusto on näkyvä osa Matkailun edistämiskeskuksen markkinointiviestintää, jolle on luotu kolme englanninkielistä teemaa. Nämä teemat luovat jo niminä – *Silence, please; Wild & Free ja Cultural Beat* – kiehtovan lähtökohdan hiljaisuuden tarkastelulle.

Hiljaisuus käsitteellisenä viitekehyksenä

Hiljaisuus mielletään usein vaikeasti saavutettavaksi ylellisyydeksi, vaikka todellisuudessa hiljaisuutta on kaikkialla. Yhä useammilla on kuitenkin vaikeuksia löytää hiljaisuutta arjen elinympäristöstä. Metsäisenä ja harvaan asuttuna maana Suomea on pidetty hiljaisuuden tyyssijana, minkä voi olettaa näkyvän myös matkailua edistävien medioiden, kuten internetin, sisällöissä. *Visit Finland* -sivuston representaatiot ovat virtuaalisia esityksiä, joiden avulla matkaa suunnittelevat voivat arvioida Suomea hiljaisuuden tarjoajana. Tutkimuksemme tehtävänä onkin löytää vastauksia siihen, millaiseksi hiljaisuus rakentuu tässä virtuaalisessa todellisuudessa. Mitä ulottuvuuksia hiljaisuudella on ja millaisena hiljaisuus esitetään näissä eri ulottuvuuksissa? Millaiseksi hiljaisuus rakentuu eri ulottuvuuksiensa vuorovaikutuksessa? Millaisena hiljaisuutta ei esitetä?

Virtuaalisuuden käsitteellä on lukuisia eri merkityksiä niin tieteessä kuin arjessakin. Käsitteeseen liittyvät läheisesti termit virtuaalitodellisuus ja virtuaalinen todellisuus. Teknologiaan kytkeytyvä virtuaalitodellisuus ei pyri esittämään reaalista todellisuutta vaan on kokonaan oma todellisuuden ulottuvuutensa. Tutkimuksemme virtuaalisuutta tarkastellaan näkökulmasta, jossa keskeistä on sen yhteys reaalityodellisuuteen. Tällöin ei puhuta virtuaalitodellisuudesta vaan virtuaalisesta todellisuudesta, jonka representaatiot kuvastavat vahvasti reaalityodellisuutta. (Ks. esim. Heilbrun & Stacks, 1995; Lehtonen, 2000; Lévy, 1998; Matala, 2004; Penny, 1995; Sterling, 1995.)

Hiljaisuuden ajatellaan usein olevan äänten puuttumista (Sardello, 2008, s. 8). Hiljaisuuden tutkimus onkin keskittynyt äänimaisematutkimukseen, jonka merkittävimpiin henkilöihin lukeutuu R. Murray Schafer. Hän loi teoksellaan *The Tuning of the World* (1977) suuntaviivat äänimaiseman tutkimiselle. Äänimaisemalla voidaan tarkoittaa mitä tahansa ääniä sisältävää ympäristöä tai tuotosta (Schafer, 1994, s. 7). Esimerkiksi radio-ohjelmaa tai kylässä kuuluvia ääniä voidaan tutkia äänimaisemina. Perinteisessä äänimaisematutkimuksessa hiljaisuus on ymmärretty lähinnä äänettömyydeksi. Saastamoinen (1996, s. 23) on määritellyt luonnon hiljaisuuden ”luonnon tilaksi, jossa luonnon omat äänet ovat vaienneet ja häiritsevät äänet ovat poissa”. Hiljaisuus voidaan kuitenkin ymmärtää myös laajemmin. Veijolan (2007) mukaan lähtökohdana hiljaisuuden kokemukselle on äänettömyyden ja melun vastakohtaisuus: hiljaisuus on ei-äänettömyyden ja ei-melun yhtäaikaisuutta; hiljaisuus ei siis ole synonyymi äänettömyydelle, eikä siihen toisaalta voi kuulua meluksi tulkittavia ääniä. Vikman (2007, s. 111) puolestaan on määrittänyt hiljaisuuden miellyttäväksi äänimaisemaksi: toivotuksi ja odotetuksi ääneksi, musiikilliseksi ääneksi,

ei liian kovaksi ääneksi ja merkitykselliseksi ääneksi. Myös Ampuja (2008, s. 100) korostaa, että hiljaisuus ei ole absoluuttista vaan antaa meille mahdollisuuden kuulla esimerkiksi lumen satavan.

Äänimaisemaan sanana sisältyy merkitys tietystä tilassa vallitsevista äänistä, mutta Schafer (1994, s. 253–254) näkee hiljaisuudessa ääniulottuvuuden lisäksi potentiaalia henkiseen ja fyysiseen rauhoittumiseen sekä voimien keräämiseen. Hiljaisuuteen ei yleensä mielletä kuuluvaksi stressiä, kiirettä eikä mitään muutakaan epämiellyttävää asiaa (ks. esim. Koivunen, 1997; Veijola, 2007; Vikman, 2007). Niin ikään Franklinin (2000, s. 14) mukaan hiljaisuus on monin eri tavoin paljon enemmän kuin äänten puuttumista tai miellyttäviä ääniä. **Äänellisyys onkin vain yksi hiljaisuuden ulottuvuuksista**; muita ovat ainakin sosiaalinen ja ruumiillinen ulottuvuus (Jokinen & Veijola, 2003; Schafer, 1994, s. 253–254; Veijola, 2006; Veijola, 2007). Hiljaisuuden **äänellinen ulottuvuus** tarkoittaa hiljaisuuden ilmenemistä ääninä joko suoraan kuuloaistin kautta tai ääniin viittaavien merkkien, kuten kuvan ja tekstin, välityksellä. Hiljaisuuden **sosiaalinen ulottuvuus** tarkoittaa hiljaisuuden rakentumista joko yksin olemisen tai muiden yksilöiden läsnäolon kautta. Arkiarjattelussa toiset ihmiset koetaan usein uhkaksi hiljaisuudelle. Muiden ihmisten läsnäolo ja sosiaalinen vuorovaikutus voivat kuitenkin olla myös hiljaisuutta vahvistavia tekijöitä. Läsnäolon tärkeyttä ilmentää Winnicottin (1989; ks. myös Veijola, 2007) kuvaama esimerkki leikkivästä lapsesta. Lapsi voi kokea hiljaisuutta leikkiessään itsenäisesti aikuisen läsnä ollessa aikuisen kuitenkin puuttumatta leikkiin välihuomioilla tai liiallisella huolenpidolla (ks. esim. Jokinen 1996, s. 63–68; Määttänen, 2003). Matkailijat voivat saavuttaa vastaavan hiljaisuuden, kun oppaan läsnäolo saa aikaan riittävän turvallisuuden mutta ei häiritse matkailijoiden toimintaa ja kokemista (Veijola, 2007). Yhdessä hiljaisuutta voi kokea myös läheisten ihmisten kanssa tai sellaisten ihmisten kanssa, jotka muuten jakavat yhteisen intressin hiljaisuuden saavuttamiseksi. **Ruumiillinen ulottuvuus** liittyy hiljaisuuteen moniaistisena ilmiönä, jolloin korostuu hiljaisuuden luonne kuuloaistin lisäksi muiden aistien kautta välittyvänä asiana. Äänimaiseman moniaistisuudesta kertoo se, että äänen kuuleminen herättää halun nähdä ja tuntea; esimerkkejä tästä ovat pyrkimys nähdä lintu, jonka äänen on kuullut, tai vesisateen ropinan mahdollisesti aikaansaama halu kastua vesipisaroista. Erityisesti hiljaisuuden tarkastelu *Visit Finland* -portaalin kaltaisessa virtuaalisessa tilassa, josta kuultavissa olevat äänet puuttuvat, edellyttää äänimaiseman ymmärtämistä moniaistiseksi kokemisympäristöksi. Ääniä onkin erotettu visuaalisista esityksistä ainakin jo 1700-luvulta lähtien, jolloin kirjailija Henry Fielding totesi voivansa tulla kuuroksi erästä kuvaa katsomalla (Englund, 2004, s. 25–26). Hiljaisuutta on siis aiemminkin tarkasteltu moniaistisena ilmiönä matkailun näkökulmasta (ks. esim. Haanpää & Veijola, 2006; Vikman, 2003), mutta kaiken kaikkiaan hiljaisuus ja sen potentiaalisuus matkailun näkökulmasta on varsin niukasti tutkittu aihe.

Edellä mainittujen kolmen ulottuvuuden ohella hiljaisuuden rakentumista on syytä tarkastella **paikan** näkökulmasta, sillä paikka hyvin pitkälti määrää sen, millaiseksi hiljaisuus voi rakentua muissa ulottuvuuksissaan. Paitsi että paikallinen ulottuvuus tarjoaa hiljaisuudelle tilan, missä konkretisoitua ja tulla osaksi todellisuutta, se myös vaikuttaa siihen, miten hiljaisuuden eri ulottuvuudet voivat toimia vuorovaikutuksessa keskenään.

Hiljaisuuden semioottinen analyysi

MacCannell liitti semiotiikan matkailututkimuksen keskusteluihin teoksessaan *The Tourist, A New Theory of the Leisure Class* (1999, alkup. 1976) tarkastelemalla matkailijan ja nähtävyyden välistä suhdetta semioottisesti. Hiljaisuus semioottisena ilmiönä on verrattavissa hänen sovellutuksiinsa. Matkailijat ovat kykenemättömiä käytännössä näkemään tiettyä kaupunkia; sen sijaan he näkevät pikemminkin yksittäisiä nähtävyyksiä kaupungin sisällä (MacCannell, 1999, s. 111). Myöskään hiljaisuus ei ole kokonaisuus, jonka yksilö voisi saavuttaa sellaisenaan, vaan kyse on hiljaisuuden ulottuvuuksista ja niiden välisestä vuorovaikutuksesta; nämä voivat viedä matkailijan hiljaisuuden äärelle. Kun kyseessä on hiljaisuuden tutkiminen visuaalisista esityksistä, on semiotiikalla erityinen rooli.

Urryn (2002, s. 3) käsitys turistin katseesta liittyy myös läheisesti merkkeihin ja semiotiikkaan, sillä turistin katse rakentuu merkeistä ja siitä, miten turisti niitä tulkitsee. Culleriin (1981) viitaten Urry (2002, s. 3 ja 13) toteaa, että matkailijoiden voidaan ajatella olevan semiootikkoja, jotka matkoillaan pyrkivät löytämään merkkejä kulloinkin vierailemalleen maalle tyypillisestä kulttuurista, kuten esimerkiksi ranskalaisuudesta tai tyypillisestä italialaisesta käytöksestä. Vastaavanlainen turistin katse kohdistuu *Visit Finlandin* kaltaisiin internetsivustoihin. Tutkimuksen tavoitteena puolestaan on tulkita matkailijoille suunnattuja merkkejä hiljaisuudesta. Kun matkailija tyytyisi erottamaan hiljaisuuden tietystä representaatiosta, tutkimusessamme pyritään analysoimaan, millä tavoin esityksessä on tulkittavissa hiljaisuutta ja mitkä osatekijät siihen vaikuttavat.

Yhdysvaltalaisen Charles Peircen (1839–1914) semiotiikka sopii lähestymistavaksi hiljaisuuden erilaisten ilmenemismuotojen tutkimiseen. Koivunen (1997) on soveltanut Peircen semiotiikkaa kuvaamaan *hiljaisuuden kolmea tasoa*. Hiljaisuuden *ensimmäinen taso* on äänten ja ärsykkeiden puutetta, mikä merkitsee tyhjyyttä. Tyhjyys ei kuitenkaan ole merkityksettömyyttä, vaan se herättää ihmisessä voimakkaitakin reaktioita. (Koivunen, 1997, s. 31.) Virtuaalinen sivusto on täynnä ärsykeitä eri merkkien muodossa, joten sivuston käyttäjä ei kohtaa hiljaisuutta tässä muodossa – ymmärrys hiljaisuudesta tyhjyytenä ei siis tässä tapauksessa ole sopiva lähestymistapa hiljaisuuden tutkimiseen. *Toisella semioottisella tasolla* hiljaisuus on oma merkkikielensä, joka on vuorovaikutuksessa muiden merkkijärjestelmien kanssa (Koivunen, 1997, s. 46). Tutkimuksen kannalta keskeistä on se, minkälaista hiljaisuuden merkkikieli on hiljaisuuden eri ulottuvuuksissa. Hiljaisuuden merkkikieliet ovat omanlaisiaan riippuen siitä, onko tarkastelun kohteena hiljaisuus äänellisestä, sosiaalisesta, ruumiillisesta vai paikan näkökulmasta. Hiljaisuuden eri ulottuvuuksien merkkikieliet keskustelevat keskenään ja siten eri ulottuvuuksien kesken voi ilmetä päällekkäisyyksiä. Hiljaisuuden *kolmas semioottinen taso* on kaikkeus, mikä merkitsee hiljaisuuden tilaa, jossa kaikki on läsnä (Koivunen, 1997, s. 61). Kaikkeuden voidaan ajatella olevan sekä aisteihin perustuvia havaintoja että mentaalisia kokemuksia hiljaisuudesta, jotka yhdessä edustavat kokonaisvaltaista hiljaisuutta. Hiljaisuuden eri ulottuvuuksien kannalta tämä merkitsee sitä, että äänellinen, sosiaalinen, ruumiillinen ja paikallinen ulottuvuus yhdessä muodostavat kokonaisvaltaisen hiljaisuuden. Kokonaisvaltainen hiljaisuus rakentuu paljolti kokemuksellisesti, joten kolmannen

hiljaisuuden ulottuvuuden tutkiminen virtuaalisessa äänimaisemassa eri merkkeihin perustuen ei ole perusteltua ilman käyttäjiltä saatua käsitystä hiljaisuudesta.

Aineiston eli kuva- ja tekstirepresentaatioiden analyysimenetelmänä käytämme siis toiseen hiljaisuuden semioottiseen tasoon pohjautuvaa semioottista analyysiä. Semiotiikan tarjoamien työkalujen avulla voidaan tulkita merkkejä ja niiden kautta syntyviä merkityksiä (Rose, 2007, s. 75). Kaikessa moninaisuudessaan semiotiikka voidaan jakaa kahteen pääluokkaan, jotka ovat *empiirinen* ja *teoreettinen semiotiikka*. Empiirisen semiotiikan avulla voidaan hakea vastausta kysymykseen, miten tietyn ilmiön merkitys syntyy, ei niinkään siihen, mitä tietty ilmiö merkitsee (Veivo & Huttunen, 1999, s. 19–20.) Tutkimustehtäväämme on löydettävissä ratkaisu empiiristä semiotiikkaa soveltamalla, sillä olemme kiinnostuneita siitä, miten hiljaisuus syntyy ja millaisena hiljaisuus ilmenee, sen sijaan että selvittäisimme teoreettisen semiotiikan keinoin, mitä hiljaisuus merkitsee.

Empiiristä semiotiikkaa edustaa Peircen kehitelemä pragmaattinen semiotiikka, joka soveltuu hiljaisuuden tutkimiseen. Pragmaattiseen semiotiikkaan sisältyy käsitys merkin aikaansaamasta vaikutuksesta, jota voidaan nimittää myös tulkinnaksi. Pragmaattisen semiotiikan merkkikäsitys on tiivistetty muun muassa seuraavasti: ”Kun pragmaattisessa semiotiikassa puhutaan merkistä, tarkoitetaan siis jotain materiaalista tai mentaalista asiaa, joka esittää jotakin ja on jollakin tavalla tulkittavissa” (Veivo & Huttunen, 1999, s. 41). Peircen (1998, s. 11–18) merkkiopin mukaan on olemassa kolme erilaista merkkiä – ikoni, indeksi ja symboli – joiden ero perustuu merkityn ja merkitsijän välillä kulloinkin vallitsevaan suhteeseen. *Ikonin* suhde merkitemäänsä objektiin perustuu samankaltaisuuteen (Veivo & Huttunen, 1999, s. 45); esimerkiksi kuva puusta on puun ikoni. Abstraktin ja moniulotteisen luonteensa takia hiljaisuudelle ei ole mahdollista nimetä ikonista merkkiä. Sitä vastoin indeksi ja symboli toimivat hiljaisuuden merkitsijöinä virtuaalisessa äänimaisemassa. *Indeksillä* on luontainen tai osoittava suhde esittämäänsä eli hiljaisuuteen; esimerkiksi luonto voisi olla hiljaisuuden indeksi (Rose, 2007, s. 83; Veivo & Huttunen, 1999, s. 45–46). *Symboli* tarkoittaa sääntöön, periaatteeseen tai tapaan perustuvaa merkkisuhdetta, jonka perusteella symboli on objektinsa eli hiljaisuuden edustaja (Veivo & Huttunen, 1999, s. 46). Hiljaisuuden neljä ulottuvuutta – äänellinen, ruumiillinen, sosiaalinen ja paikan ulottuvuus – voidaan käsittää hiljaisuuden symboleiksi, sillä ne edustavat ikään kuin sääntöä, jonka mukaan hiljaisuus voi realisoitua ilmiöksi. Symbolilla on siis tässä hyvin erilainen merkitys kuin arkikielessä.

Todetut hiljaisuuden neljä ulottuvuutta rajaavat representaatioista reunaehdot, joiden puitteissa hiljaisuuden voidaan odottaa ilmenevän. Tiedostamalla nämä *neljä ulottuvuutta eli symbolia* aineistosta on mahdollista löytää hiljaisuuden *indeksejä*. Esimerkiksi aineiston osoitus siitä, että luonto esitettäisiin yhtenä hiljaisuuden paikallisena ulottuvuutena, määrittäisi luonnon hiljaisuuden indeksiksi. Toisin sanoen luonto viittäisi hiljaisuuteen luoden jatkuvuussuhteen indeksin eli luonnon ja objektin eli hiljaisuuden välille. Myös jatkuvuussuhde voi toimia työkaluna hiljaisuuden tutkimiselle, sillä luontoon liittyen voi löytyä muita hiljaisuuden indeksejä. Koska pragmaattisen semiotiikan tulkittavuusprosessi on päättymätön, jatkuvuussuhde liittyy oleellisesti merkin tulkittavuuteen (Veivo & Huttunen, 1999, s. 48). Symbolit ja

indeksit ovat siis merkkiluonteensa ohella tulkintoja hiljaisuudesta. Samalla ne edustavat hiljaisuuden merkkikieltä.

Matkailusivusto semioottisen analyysin aineistona

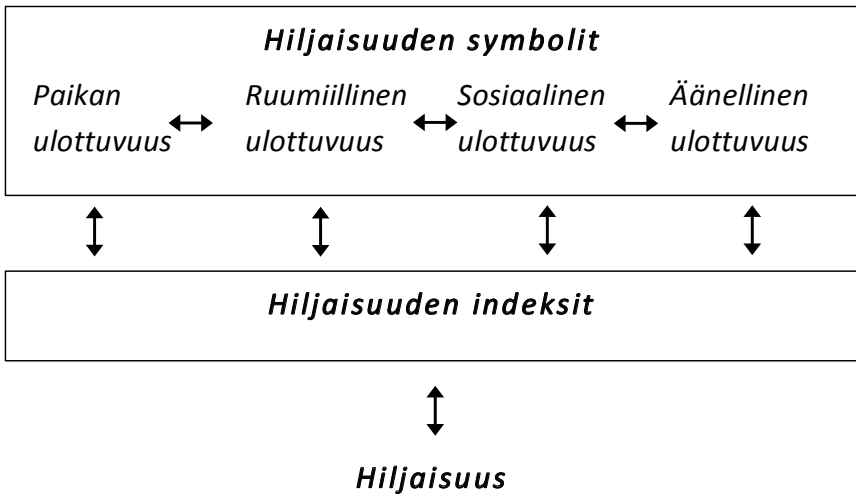
Tutkimusaineistomme muodostavat *Visit Finland* -sivuston (www.visitfinland.com) kuva- ja tekstirepresentaatiot. Tekstistä puhuttaessa viitataan aineiston tekstiosioihin empiirisen eron osoittamiseksi aineistoon sisältyvien kuvien ja tekstin välillä. Mainittu portaali on näkyvä osa Matkailun edistämiskeskuksen maakuvamarkkinointia. Portaali voidaan suomentaa *palveluportiksi*, ja se tarkoittaa yrityksen tai organisaation tarjoamaa verkkopalvelua, joka tarjoaa käyttäjälle pääsyn sekä portaalin ylläpitäjän omiin että muihin palveluihin (Kielitoimiston sanakirja). *Visit Finland* -palvelu tarjoaa runsaasti tietoa Suomesta maahamme matkaa suunnittelevalle tai täällä jo olevalle matkailijalle. Matkailijat voivat varata sivuston kautta erilaisia palveluita, kuten majoitusta tai juna- ja lentolippuja. Aineisto kerättiin sivustolta tammikuussa 2011. Tämän jälkeen portaali on uudistettu, mutta uudellakin sivustolla esiintyvät teemaot-sikot *Silence, please; Wild & Free* ja *Cultural Beat*.

Tutkimusajankohtana *Visit Finland* -sivusto koostui kolmesta pääosiosta, joista suomenkielisessä versiossa käytettiin otsikoita 'Suomi-opas', 'Matkasuunnittelu' ja 'Our Finland'. Näistä kaksi viimeksi mainittua rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle, sillä ne sisälsivät lähinnä matkailupalveluja tarjoavia yrityksiä ja reittisuunnittelutyökalun. Tutkimusaineistoon kuuluvat siis Suomi-oppaan alasivujen kuva- ja tekstiesitykset siltä osin kuin ne täyttivät aineistolle asetetut kriteerit. Kriteereinä aineiston valinnassa olivat mahdollisuus havainnoida hiljaisuus portaalin esityksissä sekä esitysten yhteys yleisesti tiedostettavaan ja yleisellä tasolla esitettyihin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin ilmiöihin. Yksittäisiä tuotteita tai palveluja koskevat esitykset rajattiin aineiston ulkopuolelle. Aineistoksi valitut Suomi-oppaan alakategoriat ovat nimiltään 'Etusivu', 'Tietoa Suomesta', 'Minne mennä', 'Nähtävää ja koettavaa' sekä 'Tietoa matkailijoille'; viimeksi mainitulta sivulta aineistolle asetetut kriteerit täytti vain 'Matkustaminen Suomessa' kokonaisuus. Aineisto koostuu tasapuolisesti sekä kuvista että teksteistä. Useimmiten tekstit ja kuvat ovat teemallisesti toisiinsa kytkeytyviä, ja kuvatekstejä on paikoin käytetty runsaasti, mutta osa kuvista on vailla yksilöityä selitettä. Analyysiyksikköinä käytetyt tekstit vaihtelevat pituudeltaan kahdesta sanasta kokonaisuun virkkeisiin.

Hiljaisuus on erottamaton osa Suomen matkailua ja siten myös *Visit Finland* -sivustoa. Sanan hiljaisuus esiin nostaminen perusmuotoisena substantiivina sloganissa *Silence, please* korostaa hiljaisuuden merkityksellisyyttä ja vahvaa asemaa yhtenä matkailusivuston ja Suomen matkailun pääteemana. *Wild & Free* ei karkaa kovin kauas hiljaisuudesta, sillä viljeys ja vapaus liitetään mielikuvissa usein luontoon, johon myös hiljaisuudella on perinteisesti vahva yhteys. Kolmas teema, *Cultural Beat*, ei viittaa suoranaisesti hiljaisuuteen, mutta äänimaisemallisesta näkökulmasta sanayhdistelmä on rikas. Suomennettuna se voidaan ymmärtää kulttuurin rytmiksi tai sykkeeksi. Tietty rytmi tarkoittaa tietyn äänen ja sen ajoittaisen poissaolon eli taun vuorottelua. Voidaan ajatella, että tauot täyttyvät hiljaisuudesta.

Työkaluina hiljaisuuden erottamisessa aineistosta toimivat edellä todetut hiljaisuuden neljä ulottuvuutta: äänellinen, ruumiillinen, sosiaalinen ja paikan ulottuvuus. Hiljaisuuden semioottisessa analyysissä on pohjimmiltaan kyse neljän eri ulottuvuuden kautta avautuvasta mahdollisuudesta löytää aineistosta hiljaisuuden indeksejä, jotka osoittavat hiljaisuuden rakentumisen yksityiskohtaisella tasolla sekä toisaalta eri ulottuvuuksien vuorovaikutuksen tuloksena. Analyysissä kiinnitetään huomiota siihen, mitkä hiljaisuuden ulottuvuudet toistuvat aineistossa ja onko aineistosta nostettavissa niiden rinnalle uusia merkittäviä hiljaisuuden ulottuvuuksia eli symboleita.

Hiljaisuuden eri ulottuvuudet määräävät, minkä tyyppisiä hiljaisuuden indeksejä kustakin representaatiosta on erotettavissa. Esimerkiksi ruumiillisen ulottuvuuden vallitessa representaatiosta saattaa olla erotettavissa aistimista tai toimintaa. Toisaalta symboleita on mahdotonta erottaa ilman indekseihin liittyvää vastinetta eli ilman konkreettista vihjettä paikasta, ruumiillisuudesta, sosiaalisuudesta tai äänellisestä ulottuvuudesta. Kuviossa 1 on havainnollistettu hiljaisuuden ulottuvuuksien eli symbolien ja hiljaisuuteen konkreettisemmin kytkeytyvien elementtien eli indeksien osuutta hiljaisuuden rakentumisessa. Hiljaisuuden eri ulottuvuuksien eli symbolien välinen vuorovaikutus on kuvattu kuviossa nuolten avulla.

Kuvio 1. Hiljaisuuden rakentuminen semioottisten merkkien vuorovaikutuksessa. (Silvennoinen, 2011, s. 37.)

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa analyysiyksiköstä tutkitaan, mitä hiljaisuuden ulottuvuuksia kuvasta tai tekstistä on erotettavissa. Ulottuvuuksien erottaminen kytkeytyy havaintoihin hiljaisuuden indekseistä, mutta samalla ulottuvuuskategorioiden ohjaavat hiljaisuuden indeksien määrittymistä. Molemmat hiljaisuuden merkkijärjestelmät toimivat siis vuorovaikutuksessa analyysin ensimmäisessä vaiheessa. Toisessa vaiheessa tarkastellaan hiljaisuuden ulottuvuuksien välisiä riippuvuussuhteita. Tarkoituksena on saada selville, esiintyvätkö tietyt hiljaisuuden ulottuvuudet toistuvasti yhdessä kuva- ja tekstirepresentaatioissa. Vastaavasti tarkastellaan hiljaisuuden indeksien toistuvuutta kussakin hiljaisuuden ulottuvuudessa eli symbolikategoriassa.

Kuva 1. Esimerkkejä Visit Finland -sivujen kuvarepresentaatioista.

Kokonaiskuvaa hiljaisuuden rakentumisesta *Visit Finland* -sivustolla rakennetaan tutkimalla hiljaisuuden symbolien ja indeksien toistuvuutta sivuston eri osioissa.

Hiljaisuuden paikat

Ensivaikutelman *Visit Finland* -portaalin hiljaisuudesta muodostaa etusivu. Kyseistä sivua hallitsee kymmenen kuvan kuvasarja, jonka analysointi toimii johdantona hiljaisuuden semioottiseen tarkasteluun (ks. kuva 1). Kuvasarja toimii sivuston ensimmäisenä hiljaisuuden näyttämönä, jossa hiljaisuuden eri ulottuvuudet kietoutuvat toisiinsa saaden aikaan esityksiä hiljaisuudesta. Vaikka pääpaino tässä analyysissä on paikan ulottuvuudessa, nousevat myös hiljaisuuden muut ulottuvuudet esiin.

Aloitussivun kuvissa esitettyä ympäristöä hallitsee luonto; ainoastaan kahdessa kuvassa on viitteitä kaupunkimaiseen ympäristöön. Hiljaisuuden paikaksi kuvataan siis ensisijaisesti luonto. Luontoa kuvastavat muun muassa metsä, niitty ja hiihtolatu. Erilaiset luontoon liittyvät aktiviteetit ovat vahvasti esillä, ja niiden kautta myös ruumiillisuus liittyy kuvasarjan esityksiin. Nykyaikainen ilmentymä suomalaisuuteen kuuluvasta vetäytymisen traditiosta onkin harrastuksiin uppoutuminen. Luonnossa tapahtuvat toiminnot sekä niiden aikaansaama rauhoittuminen ja rentoutuminen voidaan tulkita hiljaisuuden indekseiksi ruumiillisessa ulottuvuudessa, samoin esimerkiksi aistimukset avarasta tilasta ja ympäristöstä tulkittavissa olevat tuoksut. Sosiaalinen ulottuvuus rakentuu kuvissa pitkälti yksittäisten henkilöiden esittämisestä. Vain kahdessa kuvassa on esitetty kaksi tai useampia ihmisiä. Tämä viittaa suomalaisessa kulttuurissa perinteisesti vallinneeseen tapaan mennä yksin luontoon. *Visit Finlandin* etusivua hallitsevan kuvasarjan äänellinen ulottuvuus ei sisällä yhtään koneellista tai mekaanista äänilähdettä. Kuvista tulkittavat äänet ovat peräisin luonnosta, ihmisistä tai ihmisen käyttämistä välineistä.

Visit Finlandin markkinointiviestinnälle nimetyt teemat ovat tekstikokonaisuuksina esillä sivuston 'Nähtävää ja koettavaa' -osiossa. *Silence, please* -osiossa seuraavat viisi virkettä ilmentävät tiivistetysti hiljaisuuden moniulotteisuutta:

"Tila, aika, rauha ja hiljaisuus – neljä elementtiä, jotka puuttuvat modernista elämästä. Suomessa hiljentäminen on mahdollista jopa kaupungin keskustassa, ja koskematon luonto ei ole koskaan puolta tuntia kauempana. Mökkeile, nauti saunasta ja kuuntele lintujen laulua järven yli. Ota sisääsi hiljaisuuden ääni. Kuule ajattelevasi."

Teksti lupaa mahdollisuuden rauhoittumiseen luonnon ohella jopa kaupungin sydämessä. Toisin sanoen sekä luonto että kaupunkiympäristö ovat kyseisessä analyysiyksikössä hiljaisuuden indeksejä. Luonnon rooli on kuitenkin selvästi korostetumpi. Vaikka tila, aika ja rauha on tässä esitetty hiljaisuuteen verrattavina erillisinä todellisuuden osina, ne voidaan ymmärtää myös hiljaisuuden osatekijöiksi. Hiljaisuuteen kytkeytyvä aika on ymmärrettävissä kiireettömyydeksi ja vapaudeksi. Ääniulottuvuutta sekä sen yhteyttä ruumiilliseen ulottuvuuteen on kuvattu tekstissä rikkaasti. Hiljaisuus esitetään kokonaisvaltaiseksi, henkiseksi ja fyysiseksi olemisen tilaksi, jonka taustalla vaikuttaa voimakkaasti luonto. Paikan ulottuvuudella ja erityisesti luonnolla sen indeksinä näyttää siis olevan tärkeä rooli hiljaisuuden rakentumisessa.

Hiljaisuuden ja rentoutumisen paikkoina *Silence, please* -sivulla on esitetty muun muassa korpi- tai järvenrantamökki, sauna, metsät, saaret, järvet, Lappi, metsäiset hiihtoladut ja sauna. Lukuun ottamatta edellä esitetyn tekstiesimerkin mainintaa kaupungin keskustasta, kaupunkimaiseen ympäristöön ei viitata millään tavoin. Paikan

ulottuvuuteen kytkeytyy erottamattomasti ruumiillinen hiljaisuus, sillä hiljaisuuden paikkoihin liittyvät erilaiset fyysiset toiminnot, kuten metsässä kävely ja hiihtäminen sekä avantouinti. Luonnon ohella sauna on selkeä hiljaisuuden indeksi paikan ulottuvuutena. Myös *Wild & Free* -sivulla esitellään monipuoliseen ja ainutlaatuiseseen luonnonympäristöön perustuvia aktiviteetteja. Kokonaisuudessaan *Silence, please ja Wild & Free* -sivuilla hiljaisuus rakentuu vahvasti paikan ja ruumiillisen ulottuvuuden kautta.

Cultural Beat -sivuilla on esillä muun muassa suomalaista kulttuuria musiikin, arkkitehtuurin ja designin kautta ilmentäviä representaatioita. Luonto on mainittu tärkeäksi inspiraation lähteeksi suomalaiselle musiikille ja designille, joten myös suomalainen kaupunkeihin keskittyvä osaaminen näyttää saavan voimaa luonnosta. Luonto onkin esillä jokseenkin kaikkialla *Visit Finland* -sivustolla. Paitsi kulttuurisen voiman alkulähteenä, luonto ulottuu urbaaniin ympäristöön vesistöinä. Etelä-Suomea ja saaristoaluetta esittelevässä kuvasarjassa yhdistyvät meri tai sisävesi ja vanhat rakennukset; korostetuiksi eivät kaupunkikuvissakaan tule ihmiset, liikenteestä puhumattakaan. Meri tai sisävedet edustavat luontoa ja hiljaisuutta vilkkaankin kaupungin sydämessä. Helsingin merenrantaa lintuperspektiivistä esittävän kuvan kuvatekstissä kerrotaan että ”meri antaa kaupungille viehättävän ominaisuutensa niin kesällä kuin talvellakin”.

Kaiken kaikkiaan kaupunkimaista ympäristöä on esitelty varsin niukasti. ’Nähtävää ja koettavaa’ -osiossa on kuitenkin suora viittaus kaupunkiympäristöön: Kaupunkilomat-otsikko, jonka taakse kätkeytyvää sivua hallitsee uusi otsikko: ”KAUPUNKIIN!”. Otsikossa käytetty korostava tyyli isoine kirjaimineen ja huutomerkkeineen poikkeaa sivuston muusta tyylistä. Teksti ei rakenna kaupunkimaista hiljaisuutta vaan pikemminkin ohjaa ajatukset pois päin hiljaisuudesta, kohti melua. Hektisyyttä ilmentää teksti ”...kaupunkilomalla näet ja koet paljon lyhyessä ajassa”. Sivulla on kuitenkin myös esityksiä, jotka voidaan tulkita urbaanin hiljaisuuden kuvauksiksi. Ostosten tekeminen on esimerkki toiminnosta, jonka kautta yksilö voi kaupunkiympäristössä irrottautua arjesta ja jopa todellisuudesta. Shoppailu onkin kuvattu portaalissa vähintään yhtä voimakkaasti mieltä ja ruumista puhuttelevaksi ilmiöksi kuin revontulpen kokeminen keskellä pimeää metsää. Shoppailussa on paljolti kyse tuotteiden esillepanon ja erilaisten aistiärsykkeiden kuluttamisesta (ks. Miller, 1997, s. 38; Nava, 1997, s. 66). Ruuhkaisten ostoskatujen ja liikkeiden sijaan kuvissa on esitetty tuotteita ja yksityiskohtia myymälöistä. Näissä kuvissa ei ole mukana ihmisiä, mikä luo vaikutelman tilan olemassaolosta yksilöllisenä ostospaikkana ja jopa mahdollisuudesta hiljaisuuden kokemiseen.

Hiljaisuuden ruumiillisuus

Hiljaisuuden ruumiillinen ulottuvuus jakautuu portaalissa kahtia: toiminnallisuuteen ja pysähtymiseen. Toiminnallisuutta edustavat representaatiot tekemisestä ja harrastamisesta, pysähtymistä puolestaan maisemakuvaukset tai ihminen staattisen olemisen tilassa, jossa korostuu eri aistien merkitys.

Esityksistä erotettavissa oleva *toiminnallisuus* on jaettavissa karkeasti kolmeen kategoriaan: luontoon kytkeytyviin liikunnallisiin toimintoihin, kaupunkiin sijoit-

tuvaan tekemiseen sekä viihde- ja kulttuuritapahtumiin. Arkiajattelussa kaupungit mielletään usein ehtymättömiksi toiminnallisuuden paikoiksi, joissa voi keksiä aina uutta tekemistä. *Visit Finland* -sivustolla kuitenkin luonto tarjoaa laajemmat mahdollisuudet toimintaan. Kaupungit esitetään pieninä, kun taas metsien hallitsevuutta ei peitellä vaan korostetaan niiden loputtomuutta: ”Kaupungit ovat sopivan pieniä ja metsät laajoja. Jopa Helsingin, Turun ja Tampereen nähtävyydet on helppo kiertää kävelemällä. Toisaalta Suomen metsien halki voi vaeltaa viikkokaupalla, ja silti paljon jää vielä näkemättä.” Luonnossa liikkumista on kuvattu yhdeksi parhaista rentoutumisen ja virkistymisen keinoista. Myös vesistöt tarjoavat runsaasti toimintamahdollisuuksia: järvellä soudellaan, kalastetaan, uidaan ja pestään mattoja. Mielikuva siitä, että kaupungit ovat pieniä ja kävelen kierreltävässä, ehkäisee käsitystä muun muassa liikennehuuhkista, meluisuudesta ja turvattomuudesta. Kuvaesitykset kertovat samaa viestiä, sillä ihmisten ja liikenteen täyttämien katujen sijaan nähtävillä on laajoja yleiskuvia kaupungeista.

Nuorille aikuisille suunnatuissa musiikkifestivaaleissa korostuvat voimakkaat, jopa meluksi tulkittavat äänet, ja ihmisten paljous. Musiikki voi kuitenkin johdattaa ajatukset pois arjesta ja kiireestä, samaan tapaan kuin esimerkiksi kesämökille pakeneminen. Näin ollen osallistumista äänekkäisiin ja väentungoksen sävyttämiin tapahtumiin voi periaatteessa pitää jopa hiljaisuuden etsimisenä. Toisaalta festivaalien äänellinen ulottuvuus on melun valtakuntaa, ja *Visit Finland* -sivuilla tapahtumarepresentaatiot esitetäänkin enemmän kontrastina hiljaisuudelle.

Toimintaan kytkeytyvän hiljaisuuden haastaa paikoin aika. Aika esiintyy tekemistä rajoittavana ja rytmittävänä säätelijänä, toisin kuin hiljaisuus, jonka rakentuminen edellyttää aikakäsityksen joustavuutta tai jopa sen puuttumista kokonaan. Tyypillistä arjen elämistä ja aikakeskeisyyttä kuvaa seuraava lainaus: ”...on keskikesä ja työpäivä loppuu viideltä. Pikaisen päivällisen jälkeen ehtii vielä golf-kentälle tiiamaan – vaikka vasta kahdeksalta.” Erityisen piirteen golfaamiseen tuo suomalaiselle keskikesälle ominainen vuorokauden mittainen valoisuus. Valoisuuden myötä harrastuksen parissa on mahdollista irtautua totutuista kaavoista, mikä voi johtaa harvinaislaatuisiin kokemuksiin ja vapauden tunteeseen. Ajan rajoituksista irrottautuminen on yksi voimakkaimpia osoituksia siitä, että ollaan hiljaisuuden äärellä. Hiljaisuuden neljän ennalta määritetyn ulottuvuuden rinnalle onkin aineistolähtöisesti perusteltua nostaa **ajallinen ulottuvuus**.

Toiminnallisuuden ja harrastamisen ohella sivustolla on runsaasti esityksiä *pysähtymisestä* sekä paikallaan olemisesta, jotka viestivät hiljaisuudesta siinä muodossa kuin se suomalaisessa kulttuurissa perinteisesti on totuttu ymmärtämään. Kuvasarjassa, jonka kuvatekstejä ovat muun muassa ”Hiljainen ranta Hangossa”, ”Rentoutumista Mikkeliissä”, ”Hiljaisuutta Levillä” ja ”Unelmointia Kilpisjärvellä”, jokainen kuva esittää yhden henkilön pysähtyneenä luontomaisemassa ilman tarvetta fyysiseen toimintaan. Kuvateksteihin sisältyy selkeä viittaus paikan ulottuvuuteen, jota tasapuolisesti edustavat kahdeksi Lapin tunturikohteeksi ja kahdeksi kaupungiksi tunnistettavat paikat. Tältä osin hiljaisuus on yhtälailla kaupunkiympäristössä ja luontokohteessa rakentuva ilmiö. Kaikissa kuvissa, joihin kuvatestit viittaavat, on kuitenkin representoitu luontoa, eli luonto on jälleen esitetty myös osaksi kaupunkiympäristöä. Pysähtymistä edustavat myös rentoutuminen kesämökin terassilla ja

saunassa. Kyvyn rauhoittumiseen voi nähdä kumpuavan olemisesta tutun ja miellyttävän paikan tarjoamassa paineettomassa tilassa. Edellä todettu ajallinen ulottuvuus kuvataan tässäkin hiljaisuuden kannalta merkitykselliseksi: ”Katselet auringon laskua taivaanrantaan nenässäsi koivupuiden tuoksu. Kesäpäivä on pitkä ja tunnet uupumuksen ja stressin kaikkoavan.”

Ruumiillinen hiljaisuus on tulkittavissa myös fyysiseksi ja henkiseksi yhteydeksi ympäröivään tilaan, erityisesti luontoon. Istuminen rantakalliolla ja auringonlaskun katselu tai vastaavasti revontulien ihastelu osoittavat hiljaisuuteen sisältyvän halun päästä mahdollisimman lähelle ihmisyyden ja olemisen rajoja. Luonto ja sen metafysiset ulottuvuudet ilmentävät näitä maailman alkuajaisia rajoja. Koivunen (1997, s. 196) mainitsee tähtitaivaan universaalina metafysisenä hiljaisuuden kokemuksena; samalla tavoin auringonlasku ja revontulet voivat olla metafysisiä hiljaisuuden kokemuksia. Myös toiminnallisuutta representoivissa esityksissä tulee esiin yhteys luontoon: ”Kesällä kuljetaan paljasjaloin ja rentoudutaan, ...ja pulahdetaan uimaan.” Marjojen syöminen suoraan metsästä ja purosta juominen ilmentävät niin ikään ihmisen ja luonnon välillä vallitsevaa erityistä suhdetta.

Hiljaisuuden sosiaalisuus

Hiljaisuuteen yhdistyy usein vahvasti kaipuu pois vuorovaikutuksesta muiden ihmisten luota. Poikkeuksen tähän tekevät läheiset ihmiset, kuten perheenjäsenet ja ystävät, jotka voivat olla osa sosiaalista hiljaisuutta. Tämänkaltainen *jaettu hiljaisuus* tulee esiin myös *Visit Finland* sivustolla. ”Juhannuksena monet perheet lähtevät kuu-kaudeksi mökille järven tai meren rannalle.” Toisenlaista jaettua hiljaisuutta edustavat musiikkitaapahtumat, joissa yhteinen kokemus voidaan jakaa myös tuntemattomien ihmisten kanssa. Hiljaisuuden kokemisessa muiden kanssa voi syvimmillään olla kyse ihmistenvälisestä henkisestä yhteydestä (Zimmerman, 2010, s. x). Jokin kokemus voi tuntua hiljaisuudelta vain, mikäli se on mahdollista jakaa läheisen ihmisen kanssa. Sama kokemus yksin – esimerkiksi pimeä ilta kesämökillä – voi tuntua pelottavalta tai ahdistavalta. Varsinkin portaalin teksteissä mainintoja hiljaisuuden kokemisesta yhdessä muiden ihmisten kanssa on kuitenkin harvakseltaan ja tekstit puhuttelevat lukijaa pääosin yksikön toisessa persoonassa. Sosiaalisen vuorovaikutuksen vastakohtana hiljaisuuden sosiaalista ulottuvuutta ilmentääkin sivustolla korostuva *yksilöllisyys*. Siihen liittyvät muista hiljaisuuden indekseistä luonto sekä ruumiillisen ulottuvuuden toiminnallisuus ja pysähtyminen. Yksilöllistä hiljaisuutta ilmentää ihmisten vähyys ja luonnon hallitsevuus: ”...missä järviä on paljon ja ihmisiä vähän.” Ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen korvaa yksilön ja luonnon välinen suhde, jota kuvaavat esimerkiksi järveen sukeltaminen ja lumessa kieriminen. Visuaalisia, kauneutta ilmentäviä yksilön havaintoja ja niiden kautta koettua hiljaisuutta ilmentävät auringonlasku, hohtavat lumihanget ja järvimaisemat. Max Picard (2002, Zimmermanin, 2010, s. 13 mukaan) on todennut, että kauneus on läsnä hiljaisuudessa antaen sille keveyden, jota ilman hiljaisuus vajoaisi omaan pimeyteensä. Vaikka yksilöllisen hiljaisuuden representaatiot sisältävät myös toimintaa, vahvemmin niissä tulee esiin pysähtyminen.

Hiljaisuuden äänet

Analyysin lopuksi huomion saavat vihdoinkin hiljaisuuden äänet. Kuten tähänastisen analyysin perusteella jo voi odottaa, nämä äänet ovat enimmäkseen luontoon liittyviä. Luonnossa esiintyvät hiljaisuuden äänet jakautuvat luonnosta peräisin oleviin ääniin, ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta aiheutuviin ääniin sekä ääniin, jotka yksilö voi saavuttaa yhteydessä sisimpäänsä. Kaikkia kolmea kategoriaa yhdistää se, että niihin sisältyvät äänet ovat kokijansa kannalta jollain tavoin odotettuja ja miellyttäviä. Tältä osin Vikmanin (2007) määritelmä hiljaisuudesta miellyttävänä äänimaisemana pätee luontoon kytkeytyviin hiljaisuuden ääniin. Vikmanin (2007, s. 111) mukaan hiljaisuuden ääniä ovat toivottu ja odotettu ääni, musiikillinen ääni, ei liian kova ääni sekä merkityksellinen ääni. Vikmanin nimeämät kategoriat sopivat kuvaamaan portaalista nousevia hiljaisuuden ääniä, mutta ne eivät kata niitä kokonaisuudessaan. Esimerkiksi luonnosta peräisin oleva hiljaisuuden ääni voi olla paitsi odotettu, myös odottamaton, kuten vaikkapa kalan polskahdus veden pinnassa. Luonnonäänistä lähtöisin olevaan hiljaisuuteen voi siis sisältyä yllätyksellisyyden aspekti, joka miellyttäessään yksilöä mahdollisesti jopa syventää hiljaisuuden kokemusta.

Luonnosta lähtöisin olevat äänet esitetään *Visit Finland* -sivustolla linkittyneinä rentoutumiseen, mikä liittyy hiljaisuuden ruumiilliseen ulottuvuuteen. Esimerkiksi veden liplatus kesäisessä mökkimaisemassa on yhdistetty kesämökillä rentoutumiseen. Toisaalta linnun läsnäoloa samassa yhteydessä on kuvattu enemmän äänettömyyden kuin vaikkapa linnunlaulun kautta. Tekstirepresentaatioissa luonnonääniä on kuvattu niukasti, ja paikoin äänten puuttuminen jopa hallitsee vaikutelmaa hiljaisuudesta. Vesistöt on esitetty pääosin tyyninä ja rauhallisina, samoin tunturimaisemat, joissa tuulenvireen voi tulkita ainoaksi äänilähteeksi. Luontoon kytkeytyvät äänet ovat rikkaimmillaan ihmisen ja luonnon välisessä vuorovaikutuksessa. Koska luontoon sijoittuvan toiminnallisuuden todettiin olevan hiljaisuutta, voidaan toiminnallisuudesta syntyvät äänet tulkita osaksi hiljaisuuden äänellistä ulottuvuutta. Ampuja (2005, s. 192) mieltää ihmisen toiminnasta aiheutuvien äänien rikkovan luonnon äänimaiseman, mutta toisenlaista tulkintaa puolustaa se, että nämä äänet syntyvät luonnon ja ihmisen yhteisvaikutuksesta ja ovat yksilön kannalta usein odotettuja ja merkityksellisiä – kuten askeleen narahdus lumihangessa tai järveen pulahduksen aikaan saama ääni. Soutuveneet ja melonta edustavat yksilön ja luonnon välistä yhteyttä, josta peräisin olevat äänet ovat mielletävissä hiljaisuuden ääniksi, vaikka yksilön suoran yhteyden luontoon korvaakin vene: ”Luonnon tarkkailu onnistuu parhaiten, jos pystyy liikkumaan hiljaa. Tällöin eläimet eivät lähde peloissaan karkuun, ennen kuin ne ehtii nähdä.” Sanalla ”hiljaa” viitataan tässä sekä tempoltaan että ääniltään rauhalliseen toimintaan, sillä nopeiden liikkeiden ja yllättävien äänien tiedetään häätävän eläimet tiehensä.

Erilaisen yhteyden yksilön ja luonnon välille luo liikkuminen höyrylaivalla tai moottoriveneellä. Niiden osalta äänimaisema rakentuu vääjäämättä luonnon ulkopuolelta tulevasta eli veneiden liikkumiseen liittyvien mekaanisten toimintojen äänistä, mutta näitä ei ole kuvattu representaatioissa. Myös kovaäänisemmät luontoaktiviteetit, kuten moottorikelkkailu tai koiravaljakkoajelu, on portaalissa esitetty toiminnallisena hiljaisuutena. Niiden äänistä ei ole suoraa mainintaa, vaan representaatiot

korostavat vaivatonta liikkumista luonnossa sekä sen kautta avautuvia miellyttäviä näkö- ja tuntoaistimuksia. Moottorikelkalla liikkumista kuvaava ”suhauttaminen mäkien yli ja jään peittämien järvien poikki” lieventää käsitystä kovaäänisyydestä ja saa aikaan vaikutelman keveästä ja lähes äänettömästä tavasta liikkua.

Luontoon kytkeytyvien hiljaisuuden äänien kolmas taso on yksilön aistimat sisäiset hiljaisuuden äänet. Sisäisen hiljaisuuden saavuttaminen kytkeytyy portaallisissa pääosin luontoon. Luonnonäänet mahdollistavat sellaisen tilan saavuttamisen, jossa yksilö voi kuulla oman sisimpänsä. Hiljaisuus valtaa mielen ja ruumiin luonnosta lähtöisin olevien äänien vaikutuksesta; sisäinen hiljaisuus ei ole siis eristäytymistä ulkoapäin tulevilta ääniltä vaan pikemminkin avoimuutta luonnosta tulevia ääniä kohtaan. Tämän seurauksena tilaa saavat myös unelmointi ja mietiskely, jotka ovat merkkejä yksilön itseensä ja olemiseensa kohdistamasta arvioinnista, mikä kuvarepresentaatioissa on esitetty taivaanrantaan kohti kääntyneinä katseina.

Luonnon ollessa keskeinen miljöö representaatioissa ja luonnonäänten hallitessa hiljaisuuden äänimaisemaa erottuvat kaupungit ja erilaiset musiikkitapahtumat poikkeavina ääniympäristöinä. Kaupungit mielletään usein melun ja rauhattomuuden tyssijoiksi, ja kaupunkien hektisyyttä kuvaa myös aineistossa esiin nouseva kaipuu luontoon. Varsinaisissa kaupunkirepresentaatioissa kaupunkiympäristöä ei kuitenkaan kuvata meluisaksi eikä ahdistavaksi. Kuten edellä on todettu, kaupungit kuvataan pieniksi, ja pienuus tarkoittaa äänimaiseman kannalta vähemmän ihmisistä ja liikenteestä peräisin olevia hallitsemattomia ääniä. Kuvarepresentaatiot tukevat käsitystä autottomuudesta ja ihmisten vähydestä, sillä Helsingin seutua esitteleviin kuviin ei sisälly yhtään vilausta esimerkiksi henkilöautosta ja ihmisiäkin on esitetty korkeintaan vain kaksi kerrallaan. Tieliikenteen sijaan vesiliikenne ja vesistöt ovat kaupungeissa keskeisessä roolissa: ”Hyppää Helsingin Kauppatorilla Suomenlinnan lauttaan. Kävele Turussa Aurajoen viertä tai Tampereella Tammerkosken rantaa.”

Musiikillisten äänten suhteen suuret kaupungit erottuvat muusta Suomesta. Sinfoniat, oopperat ja klubit on esitetty kaupungeille tyypillisenä musiikkitarjontana. Vielä kaupunkiympäristöä voimakkaammin musiikilliset äänet korostuvat musiikkitapahtumissa, joissa suuret ihmismäärät tuovat oman lisänsä äänimaisemaan. Vaikka Vikmanin (2007) hiljaisuuskäsityksen mukaan kovin voimakkaat äänet eivät ole hiljaisuutta, musiikin kohdalla tilanne voi olla toisin. Musiikista festivaaleilla intohimoisesti nauttiva yleisö voi saavuttaa sisäisen hiljaisuuden, jossa kuultavissa olevilla voimakkaillakin äänillä on merkityksensä.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Tavoitteenamme oli tutkia, millaiseksi hiljaisuus rakentuu virtuaalisella matkailusivustolla. Lähdimme liikkeelle hiljaisuuden ymmärtämisestä moniulotteisena ja moniaistisena ilmiönä. Hiljaisuuden määritimme ilmiöksi, joka konkretisoituu koettavaksi ja tulkittavaksi useissa eri ulottuvuuksissa. Nimetyt ulottuvuudet edustavat hiljaisuuden moniulotteisuutta ja toimivat hiljaisuuden semioottisina merkkeinä. Hiljaisuuden *paikan, ruumiillisen, sosiaalisen* ja äänellisen ulottuvuuden sekä niistä johdettujen aineistolähtöisten indeksien eli yksityiskohtaisempien hiljaisuustekijöiden avulla oli mahdollista tutkia hiljaisuuden rakentumista. Semiotiikka osoittautui tutkimusase-

telmaa hyvin tukevaksi teoreettismetodologiseksi viitekehyykseksi. Kaikkien edellä mainittujen ulottuvuuksien kautta nousi *Visit Finland* -sivustolla esiin keskeisiä seikkoja hiljaisuudesta. Lisäksi aineiston analyysi toi uutena esiin *ajallisen ulottuvuuden* merkityksen hiljaisuuden rakentumisessa. Niin ikään aineistossa näkyi selvästi eri ulottuvuuksien keskinäinen vuorovaikutus.

Hallitsevin hiljaisuuteen kytkeytyvä piirre, joka toistui kaikissa ulottuvuuksissa, oli luonnon korostuneisuus. Vaikka kaupunkimainen ympäristökin tarjoaa mahdollisuuden hiljaisuuteen ja vaikka suomalaisia kaupunkeja ei maaportalissa esitetä meluisiksi eikä rauhattomiksi, sivusto luo kuvaa nimenomaan suomalaisesta luonnosta hiljaisuuden paikkana. Tätä piirrettä vahvistaa luontomaisen ympäristön hallitsevuus myös kaupungeissa. Paikoitellen hiljaisuus on esitetty yhteisenä, ihmisten kesken jaettuna, mutta vahvemmin tulee esille yksin koettu hiljaisuus. Hiljaisuuteen liittyvä harmonia ja tasapaino näkyvät selvästi ihmisen ja luonnon välisessä suhteessa. Perinteistä hiljaisuutta ilmentää pysähtyminen, joka saavutetaan tekemättömyyteen ja olemiseen keskittymällä. Hiljaisuus voi olla myös toiminnallista, jolloin hiljaisuus tavoitetaan vapaaehtoiseen ja rentouttavaan toimintaan uppoutumalla. Esteettisyys liittyy oleellisesti hiljaisuuteen – epämiellyttävä näkymä voi rikkoa hiljaisuuden siinä missä häiritsevä äänikin. Ulkoapäin tulevat hiljaisuuden äänet, kuten luontoon liittyvät äänet sekä musiikki, osoittavat hiljaisuudessa olevan kyse yksilön altistumisesta ulkoapäin tuleville ärsykeille. Hiljaisuus ei portaalissa kumpua puhtaasti yksilön sisimmästä, vaan jokin ulkoinen tekijä ohjaa sitä kohti.

Hiljaisuus esitetään *Visit Finland* -sivuilla helposti saavutettavaksi asiaksi. Tämä hiljaisuuden itsestään selvä läsnäolo ei välttämättä ole yhteneväinen matkailijoiden kokemusten kanssa. Liikenneuhkainen Helsinki tai moottorikelkan pärinästä täyttyvä loma Lapissa ovat ristiriidassa virtuaalisten hiljaisuuskuvausten kanssa. Hiljaisuuden vahva ja arvostettu asema matkailuhyödykkeenä kannustaa joka tapauksessa hyödyntämään hiljaisuutta erilaisissa matkailuportaaleissa ja sosiaalisissa medioissa. Vaikka matkailusivustolla esitetty hiljaisuus ei täysin vastaisi matkailijoiden kokemuksia, on representaatioihin sisältyvä hiljaisuus olemassa potentiaalisuutena reaali maailmassakin. Tutkimustieto siitä, missä määrin *Visit Finland* -sivustolla esitetty hiljaisuus on todellisuudessa saavutettavissa, auttaisi muokkaamaan virtuaalista hiljaisuutta myös reaalityodellisuudessa saavutettavaksi.

Hiljaisuus esitetään *Visit Finland* -sivuilla myönteiseksi ja houkuttelevaksi. Eri kulttuureja edustavat ihmiset voivat kuitenkin kokea portaalin esittämän virtuaalisen hiljaisuuden hyvin eri tavoin. Jotta potentiaalisten matkailijoiden hiljaisuuskaipuuseen pystyttäisiin vastaamaan, tarvitaan tutkimustietoa myös erilaisten ja eri kulttuureista tulevien matkailijoiden hiljaisuuskäsityksistä ja -tarpeista. Näin sekä virtuaalisia palveluita että luonnollisesti myös reaalityodellisuuden tarjoamia ympäristöjä voidaan kehittää paremmin matkailijoiden toiveita vastaaviksi.

Tekijöiden kiitokset

Kiitämme Lapin taidetoimikuntaa, Petteri Putkista ja Hannu Raudaskoskea yhteistyöstä opetusministeriön rahoittamassa Lapland Voicescapes -hankkeessa vuosina 2010–11, jonka aikana tutkimusasetelmaa rakennettiin. Matkailualan tutkimus- ja

koulutusinstituutissa (MTI) toimivaa tutkimusassistentti Heli Ilolaa kiitämme arvokkaista ja asiantuntevista kommentteista artikkelin valmistusprosessin aikana ja Matkailututkimus-lehden arvioitsijoita parannusehdotuksista sen viimeistelyvaiheessa.

Lähteet

- Ampuja, O. (2005). Kohti keinotekoista äänimaisemaa? Moderni äänimaisema inhimillisen suunnittelun ja muuntelun piirissä. Teoksessa: O. Ampuja, & K. Kilpiö (Toim.), *Kuultava menneisyys, Suomalaista äänimaiseman historiaa* (ss. 182–216). (Historia mirabilis 3. Turun historiallisen yhdistyksen referee-sarja.)
- Ampuja, O. (2008). *Oikeus hiljaisuuteen*. (Barrikadi-sarja nro 2.) Helsinki: WSOY.
- Englund, P. (2004). *Hiljaisuuden historia*. Helsinki: WSOY
- Franklin, U. (2000). Silence and the notion of the commons. *Soundscape* 1(2), 14–17.
- Haanpää, M., & Veijola, S. (Toim.) (2006). *Hiljaisuuden tuotteistaminen Lapin matkailussa*. (Monitieteinen proseminarityö. Lapin yliopisto/LEO). Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Heilbrun, A., & Stacks, B. (1995). Virtuaalitodellisuus vm 1989. Teoksessa E. Huhtamo (Toim.), *Virtuaalisuuden arkeologia, Virtuaalimatkailijan uusi käsikirja* (ss. 44–63). Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Jokinen, E. (1996) *Väsänyt äiti*. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Tampere: Gaudeamus.
- Jokinen, E. & Veijola, S. (2003). Mountains and landscapes. Towards embodied visualities. Teoksessa N. Lubben & D. Crouch (Toim.), *Visual culture and tourism* (ss. 259–278). Oxford: Berg Publishers.
- Kainulainen, P. (2010). *Missä sielu lepää*. Helsinki: Kirjapaja.
- Kielitoimiston sanakirja, 2.0. MOT Sanakirjasto. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Kielikone Oy,
- Koivunen, H. (1997). *Hiljainen tieto*. Helsinki: Otava.
- Lehtonen, T-K. (2000). Virtuaalisuudesta. *Tiede & Edistys*, 25(1), 1–16
- Lévy, P. (1998). Becoming virtual. Reality in the digital age. New York: Plenum Press.
- MacCannell, D. (1999). *The tourist. A new theory of the leisure class*. Berkeley: University of California Press. (Alkuperäisjulkaisu 1976.)
- Matala, S. (2004). *Matkailuportaali virtuaalituristin valintojen tilana*. (Acta Universitatis Lapponiensis 79.) Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Matkailun edistämiskeskuksen internetsivut 11.12.2010: [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Markkinointi](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Markkinointi)
[http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Maaportaali](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Maaportaali)
- Miller, D. (1997). Could shopping ever really matter? Teoksessa P. Falk, & C. Campbell (Toim.), *The shopping experience* (ss. 31–55). London: SAGE.
- Määttänen, K. (2003). Tunnot ja liikkeet sanattoman ymmärtämisen perustana. Teoksessa P. Niemelä, P. Sitala & T. Tamminen (Toim.), *Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus* (ss. 58–69). Helsinki: WSOY.
- Nava, M. (1997). Women, the city and the department store. Teoksessa P. Falk & C. Campbell (Toim.), *The shopping experience* (ss. 56–91). London: SAGE.
- Peirce, C. (1998). Of Reasoning in General (1895). Teoksessa The Peirce Edition Project (Toim.), *The Essential Peirce. Selected Philosophical Writings, Volume 2 (1893-1913)* (ss. 11–26). Bloomington: Indiana University Press.

- Penny, S. (1995). 2000 vuotta virtuaaliodellisuutta. Teoksessa E. Huhtamo (Toim.), *Virtuaalisuuden arkeologia. Virtuaalimatkaileijan uusi käsikirja* (ss. 74–87). Lapin yliopisto. Taiteiden tiedekunta, Rovaniemi.
- Rose, G. (2007). *Visual methodologies: An introduction to interpreting visual materials*. Second edition. London: SAGE.
- Saastamoinen, O. (1996). Hiljaisuuden äänet: pohdintaa erämaakokemuksen auditiivisuudesta. Teoksessa J. Saarinen, & J. Järviluoma (Toim.), *Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä* (ss. 21–48). (Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619.) Rovaniemi.
- Sardello, R. (2008). *Silence: The mystery of wholeness*. Berkeley: North Atlantic Books.
- Schafer, M.R. (1994). *The soundscape: Our sonic environment and the tuning of the world*. Rochester: Destiny Books. (Originally published: *The tuning of the world*. New York: Knopf, 1977.)
- Silvennoinen, M. (2011). Hiljaisuus virtuaalisena äänimaisemana: semioottinen tapaustutkimus *Visit Finland* -maaportalista. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Matkailututkimus.
- Sterling, B. (1995). Kybertilan tulevaisuus. Teoksessa E. Huhtamo (Toim.), *Virtuaalisuuden arkeologia. Virtuaalimatkaileijan uusi käsikirja*. (ss. 65–70). Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Urry, J. (2002). *The tourist gaze*. Second edition. London: SAGE.
- Veijola, S. (2006). Heimat Tourism in the Countryside. Paradoxical Sojourns in Self and Place. Teoksessa T. Oakes & C. Minca (Toim.), *Travels in paradox: Remapping tourism* (ss. 77–95). Lanham: Bowman & Littlefield Publishers.
- Veijola, S. (2007). Hiljaisuus ja matkailijat. Alustus Kirkko ja matkailu Lapissa seminaarissa, Rovaniemi 9.10.2007, Oulun hiippakunnan tuomiokapituli.
- Veivo, H., & Huttunen, T. (1999). *Semiotikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin*. Helsinki: Edita.
- Vikman, N. (2003). Hiljaisuus vaatii pohkeita. *Kulttuurintutkimus*, 20(2), 17–25
- Vikman, N. (2007). Hiljaisuus vaatii pohkeita. Etnografisella vaelluksella kulttuuriseen taukoon. Julkaisussa N. Vikman, *Eletty ääniympäristö. Pohjoisitalialaisen Cembran kylän kuulokulmat muutoksessa* (ss. 103–121). (Acta Universitatis Tamperensis 1271.) Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Winnicott, D.W. (1989). *Playing and Reality*. New York: Routledge.
- Zimmerman, J.A. (2010). *Silence: Everyday living and praying*. Chicago: Liturgy Training Publications.